

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Βασισμένο σε ένα άρθρο του **T. Pink**,
καθηγητή της Εκπαίδευσης
στο Πανεπιστήμιο της Nebraska-Omaha
και επικεφαλής ερευνών στα Δημόσια σχολεία
της περιοχής του Kansas City και του Missouri

*Μετάφραση και προσαρμογή
Μάντυ Λύρα,
Κοινωνική Λειτουργός*

Το άρθρο αυτό εξετάζει το σχολείο σαν βάση πάνω στην οποία μπορεί να στηριχτεί η δημιουργία μιας αποτελεσματικής στρατηγικής για την πρόληψη της εγκληματικότητας και κυρίως αυτής που ονομάζουμε «νεανική». Η τυπική οργάνωση και λειτουργία των σχολείων σήμερα συντηρεί ένα εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο χωρίζει τους μαθητές σε δύο κατηγορίες, σ' αυτούς της «υψηλής τροχιάς» και στους κακούς μαθητές της «χαμηλής τροχιάς», οι οποίοι δεν προετοιμάζονται επαρκώς για την λειτουργία τους μέσα στο σχολείο αλλά ούτε και για τη ζωή τους έξω απ' αυτό, γεγονός που συχνά τους οδηγεί στην εγκληματική συμπεριφορά. Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται ακόμα, μια στρατηγική για την δημιουργία αποτελεσματικών σχολείων, που στηρίζεται στην άποψη για ομαδική συνεργασία πάνω σε θέματα βελτίωσης κάθε σχολείου σε τοπικό επίπεδο. Η άποψή μας είναι ότι τα αποτελεσματικά σχολεία, σε συνδυασμό με τις αλλαγές στον τομέα απασχόλησης, θα μειώσουν το ρεύμα των νέων προς τα δικαστήρια.

Πολλά έχουν γραφτεί για το φαινόμενο που ονομάζεται «νεανική εγκληματικότητα». Είναι ένα πρόβλημα που επιμένει να υπάρχει παρά τις διάφορες στρατηγικές που έχουν χρησιμοποιηθεί για την καταπολέμησή του. Δεν είναι πρόβλημα αποκλειστικό μιας μόνο κοινωνίας. Παρ' όλο που ο τύπος και ο αριθμός των περιπτώσεων ποικίλλουν, καμμία κοινωνία δεν έχει βρει κάποια «θεραπεία». Στο μόνο πράγμα που συμφωνούν όλοι όσοι δουλεύουν σ' αυτό τον τομέα είναι ότι δεν υπάρχουν γρήγορες και εύκολες λύσεις.

Πολλές θεωρίες έχουν κατά καιρούς προταθεί που επιχειρούν να εξηγήσουν την αιτιολογία της εγκληματικότητας. Μερικές απ' αυτές έχουν κι όλας δοκιμαστεί εμπειρικά. Παρόλα αυτά καμιά δεν κατάφερε μέχρι τώρα να περιγράψει σαφώς τους λόγους που ωθούν τους νέους σε εγκληματικές πράξεις ή να βρει μια «θεραπευτική αγωγή» που θα μειώνει την υποτροπή.

Όλες αυτές οι θεωρίες μπορούν να συμπεριληφθούν σε τρεις κατηγορίες:

- α. Θεωρίες που προσπαθούν να περιγράψουν τις συνθήκες, προσωπικές και/ή περιβαλλοντολογικές, που ωθούν τα νεαρά άτομα να εμπλακούν σε εγκληματικές ενέργειες. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία μιας προληπτικής στρατηγικής.
- β. Θεωρίες που προσπαθούν να περιγράψουν τις συνθήκες προσωπικές και/ή περιβαλλοντολογικές που ωθούν τα νεαρά άτομα να παραμένουν εμπλεγμένοι σε εγκληματικές ενέργειες. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία μιας θεραπευτικής στρατηγικής.
- γ. Θεωρίες που προσπαθούν να περιγράψουν τις συνθήκες, προσωπικές και/ή περιβαλλοντολογικές που ωθούν τα νεαρά άτομα να εκδηλώσουν και να συνεχίσουν να εκδηλώνουν εγκληματική συμπεριφορά. Το αποτέλεσμα είναι ο συνδυασμός ορισμένων στρατηγικών που προσανατολίζονται στην πρόληψη αλλά και στην θεραπεία.

Από τις θεωρίες αυτές, εκείνη που εστιάζει την στρατηγική της στην πρόληψη και συγχρόνως στην θεραπεία, είναι και η μόνη που δημιουργεί ένα αμυντικό σύστημα.

Πέντε είναι τα σημεία που πρέπει να τονιστούν στον τομέα της πρόληψης:

- α. Η σχολική εμπειρία είναι ο κρίσιμος παράγοντας στη δημιουργία της ταυτότητας του εφήβου και της μετέπειτα σταδιοδρομίας του.
- β. Η παρέμβαση στα σχολεία προσφέρει την καλύτερη ευκαιρία για αποτελεσματική πρόληψη.
- γ. Πρόσφατες έρευνες στα σχολεία έχουν δείξει ότι υπάρχει το υλικό για μια τέτοια παρέμβαση.
- δ. Η σύνδεση μεταξύ σχολείου και επαγγελματικής καριέρας είναι σαφής και πρέπει να τονιστεί.
- ε. Το δικαστικό σύστημα για τους ανήλικους, πρέπει να συνεργαστεί με τις σχολικές κοινότητες και τις άλλες κοινοτικές υπηρεσίες, για να δημιουργήσουν μια αλλαγή στο σχολικό, τον κοινωνικό και τον επαγγελματικό τομέα, ώστε να αυξήσουν τις εμπειρίες επιτυχίας για όλους τους νέους.

Με λίγα λόγια, μερικές εύκολες και απλές μεταρρυθμίσεις στους τομείς, σχολείο και απασχόληση, μπορούν να οδηγήσουν αποτελεσματικά τους νέους μακριά από εγκληματικές ενέργειες, αλλά αντίθετα προς παραγωγικές δραστηριότητες.

Ιστορικά, οι θεωρίες για την εγκληματικότητα έχουν βασιστεί στις διαφορές των τάξεων. Ερευνητές όπως ο Cloward και ο Ohlin (1960), ο Cohen (1955) και ο Miller (1958), υποστήριζαν ότι οι νέοι της εργατικής τάξης παρουσιάζουν δυσκολίες στο να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η κοινωνία. Το σχολείο, θεωρείται σαν ένας σημαντικός στίβος όπου κερδίζει κανείς το κοινωνικό Status και την επιτυχία. Οι νεοί που αποτυγχάνουν να κερδίσουν αυτό το Status, προσπαθούν να βρουν άλλους τρόπους «επιτυχίας». Το αποτέλεσμα είναι να οδηγούνται στην εγκληματική συμπεριφορά. Ο Cohen αλλά και ο Merton υποστηρίζουν ότι όλοι οι άνθρωποι φιλοδοξούν να φτάσουν στους κοινώς παραδεκτούς στόχους που θέτει η κοινωνία. Για να φτάσουν στους στόχους αυτούς, αγωνίζονται να χρησιμοποιήσουν μέσα νόμιμα και καθιερωμένα, τα οποία όμως συνδέονται με την κοινωνική θέση του καθενός. Έτσι, ορισμένα εμπόδια που μπορεί να παρουσιαστούν, οδηγούν μερικούς στη χρήση παράνομων καναλιών για να φθάσουν στους επιθυμητούς στόχους. Με λίγα λόγια, οι θεωρίες που στηρίζονται στις διαφορές των τάξεων, υποστηρίζουν ότι είτε οι προσωπικοί είτε οι ταξικοί περιορισμοί σε συνδυασμό με τις διαφορετικές ευκαιρίες για κοινωνική επιτυχία, δημιουργούν και συντηρούν μια υποκουλτούρα εγκληματικότητας.

Πιο πρόσφατα, όμως στοιχεία σχετικά με το πλαίσιο της εγκληματικότητας, δείχνουν ότι τώρα πια οι αντι-κοινωνικές ενέργειες δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν δραστηριότητα της εργατικής τάξης. Έτσι πολλές σύγχρονες θεωρίες, δημιουργήθηκαν που προσπάθησαν να εξετάσουν κάτω από καινούργιο πρίσμα το γιατί οι νέοι εμπλέκονται σε εγκληματικές ενέργειες. Κοινό σημείο των περισσότερων θεωριών είναι η άποψη ότι μερικοί νέοι έχουν χαλαρότερη σύνδεση με τις παραδοσιακές αξίες και τους δεσμούς, από άλλους συνομήλικούς τους. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη επιτυχίας, στις πολύ λίγες δεσμευτικές αρχές που έχουν, ή σε συνδυασμό από τις διάφορες «ταμπέλες» που τους στιγματίζουν και την επιρροή από συνομήλικούς τους που είναι ήδη μπλεγμένοι σε εγκληματικές πράξεις.

Άσχετα πάντως με τη θεωρία, η κατηγορία των νέων αυτών θεωρείται ευπρόσβλητη και γι' αυτό πιο πιθανή για να εμπλακεί σε εγκληματική δραστηριότητα. Αυτοί οι νέοι τείνουν να χαρακτηριστούν από το σχολικό περιβάλλον αλλά και από το δικαστικό σύστημα και να αποτελέσουν στόχο «θεραπείας». Σαν αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας του χαρακτηρισμού, οι νεοί αυτοί συχνά διαχωρίζονται από τους υπόλοιπους. Επιβαρύνονται με την ετικέτα του «αποκλίνοντος» και έτσι η «θεραπεία» που σχεδιάστηκε για να τους βοηθήσει γίνεται μέρος του προβλήματος και χρησιμεύει στο να διατηρεί τις ετικέτες. Ο Lemert (1967), χαρακτήριζε αυτή τη διαδικασία σαν *Δευτερογενή Απόκλιση*. Και εδώ το σχολείο θεωρείται το σημαντικό πεδίο για την ανάπτυξη της προσαρμογής ή μη στις καθιερωμένες αξίες και συμπεριφορές.

Ο Hirschi (1969), συνόγισε τις αιτίες της εγκληματικότητας σ' αυτή τη φράση:

«Η αιτιολογική αλυσίδα περνάει πρώτα από την σχολική ανεπάρκεια στην άσχημη σχολική επίδοση, στην δημιουργία εν συνεχεία αρνητικής στάσης προς το σχολείο, στην απόρριψη από την σχολική εξουσία, στη διάπραξη τέλος εγκληματικών πράξεων».

Παρόλο που μερικοί θα ήθελαν να προσδέσουν ότι αυτό στηρίζει τη θεωρία της διαφοράς των τάξεων, αφού οι νέοι των χαμηλότερων τάξεων έχουν γενικά χειρότερη επίδοση από τους νέους της μεσαίας τάξης, δεν μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η σχολική ανεπάρκεια προέρχεται απόλυτα από τη διαφορά των κοινωνικών τάξεων.

Αυτό που η θεωρία αυτή υποστηρίζει είναι ότι οι μαθητές, ανεξάρτητα από χαρακτηριστικά όπως ο δείκτης νοημοσύνης, η κοινωνική τάξη, η φυλή και το φύλο, έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξουν εγκληματική συμπεριφορά, εάν στη σχολική τους ζωή είχαν τοποθετηθεί σε κατηγορία χαμηλού status ή σε κατηγορία μαθητών με χαμηλή επίδοση, σε συνδυασμό με μια συμπεριφορά που τους περιορίζει τις επαγγελματικές και κοινωνικές επιλογές τους.

Παρόλο που είναι γνωστό ότι σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν περισσότεροι μαθητές που προέρχονται από χαμηλή τάξη ή που έχουν χαμηλό δείκτη νοημοσύνης, αυτό δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι στηρίζει την άποψη πως *αυτά* τα χαρακτηριστικά είναι που «ευθύνονται» για την εγκληματική συμπεριφορά. Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που αποδεικνύουν πως όταν ελέγχουμε αυτές τις παραμέτρους, η σχέση μεταξύ σχολικής εμπειρίας και εγκληματικότητας παραμένει ισχυρή (Hargreaves 1967, Ogbu 1974, Schafer and Olexa 1971, Rist 1970).

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Στα σχολεία πολύ συχνά οι μαθητές κρίνονται και κατατάσσονται με κριτήρια όπως η εξωτερική εμφάνιση, η ευχέρεια λόγου και οι κρίσεις των προηγούμενων δασκάλων τους.

Το αποτέλεσμα είναι να γίνεται η κατάταξη των μαθητών σε μια από τις δύο κατηγορίες εκπαίδευσης, που δεν επηρεάζουν απλώς την επίδοση των μαθητών μέσα στο σχολείο αλλά και μακροπρόθεσμα τις δυνατότητές τους όταν αποφοιτήσουν.

Οι κατηγορίες αυτές μπορούν απλά να περιγραφούν ως εξής:

- α. Καλή σχολική επίδοση-αποτυχία-υψηλό κύρος-προετοιμασία για Ανώτερες σπουδές-προσανατολισμός προς επιστημονική απασχόληση.
- β. Χαμηλή σχολική επίδοση-αποτυχία-χαμηλό κύρος-μη προετοιμασία για Ανώτερες σπουδές-προσανατολισμός προς εργατική απασχόληση.

Τη διαφοροποίηση αυτή μπορεί να την καταλάβει κανείς αν δει το σχολείο σαν ένα μέσο που εφοδιάζει κάθε μαθητή με ένα πνευματικό κεφάλαιο το οποίο τον βοηθάει να επιτύχει στην μετα-σχολική του ζωή. Όσο μεγαλύτερο το κεφάλαιο, τόσο περισσότερες οι πιθανότητες για κοινωνικής ευημερία. Όμως οι μαθητές που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία έχουν περιορισμένες δυνατότητες να κερδίσουν αρκετό κεφάλαιο για να αποκτήσουν την ευημερία αυτή.

Δηλαδή το σχολείο είναι οργανωμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εμποδίζει τους μαθητές που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία, δηλαδή στη «χαμηλή τροχιά», να έχουν τις ίδιες δυνατότητες εκπαίδευσης με τους συμμαθητές τους που βρίσκονται στην «υψηλή τροχιά». Η κατηγοριοποίηση των μαθητών στις 2 αυτές «τροχιές» αρχίζει ανεπίσημα από το Δημοτικό, μέσω διαφόρων πρακτικών, όπως η ομαδοποίηση των παιδιών ανάλογα με τις ικανότητές τους, η τοποθέτηση των «καλών» μαθητών στα μπροστινά θρανία, η εύνοια των δασκάλων προς τους επιμελείς και υπάκουους μαθητές κ.λπ. Στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο η διαφοροποίηση γίνεται συχνά πιο επίσημη, με τη κατάταξη των μαθητών σε τμήματα ανάλογα με τις επιδόσεις τους, με διαφορετικό βαθμό προετοιμασίας για τα Πανεπιστήμια.

Αυτό το μοντέλο εκπαίδευσης είναι ίσως περισσότερο εμφανές, εδώ στην Ελλάδα, στα ιδιωτικά σχολεία και λιγώτερο έντονο στις υποβαθμισμένες περιοχές, όπου μπορεί ολόκληρο το σχολείο να είναι οργανωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχει στους μαθητές μόνο την εκπαίδευση της δεύτερης κατηγορίας. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί κατά ένα μέρος το γιατί η εγκληματική συμπεριφορά συναντιέται συχνότερα στις υποβαθμισμένες γειτονιές των αστικών περιοχών όπου συγκεντρώνεται πληθυσμός μειονοτήτων.

Αυτό που αποκαλύπτεται τελικά με τέτοια συστηματική ανάλυση είναι ότι το σχολείο αποτελεί την μεγαλύτερη δύναμη στη διαμόρφωση της ταυτότητας του μαθητή. Το τι είδους άνθρωπος γίνεται και το τι ικανότητες αποκτά, είναι απόρροια του τύπου της εκπαίδευσης που δημιουργεί το σχολείο του.

Κατά συνέπεια μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι οι μαθητές που είναι επιτυχημένοι στο σχολείο, ανήκουν δηλαδή στην «υψηλή τροχιά», είναι πιο πιθανό να ακολουθήσουν και να πετύχουν τους κοινωνικά παραδεκτούς στόχους και αντίθετα έχουν ελάχιστες πιθανότητες να πάρουν μέρος σε εγκληματικές δραστηριότητες. Το αντίθετο ισχύει για τους μαθητές που ανήκουν στη «χαμηλή τροχιά», γιατί αυτοί δεν έχουν και πολλά να χάσουν εμπλεκόμενοι σε κάποια εγκληματική δραστηριότητα.

Τι είναι όμως αυτό που κάνει το σχολείο τόσο σημαντικό για τη διαμόρφωση της ταυτότητας των μαθητών; Ποιά είναι η σχέση μεταξύ της κατάταξης σε μια εκπαιδευτική κατηγορία και στην εξωσχολική επαγγελματική επιτυχία;

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΟΥΣ

Το σχολείο είναι το βασικό ίδρυμα το οποίο χορηγεί τις δεξιότητες εκείνες που έχουν αξία στην σημερινή κοινωνία.

Το σχολείο παρέχει τις δεξιότητες (όπως το διάβασμα, το γράψιμο) που είναι απαραίτητες για να μπορέσει να μπει κανείς στην εκπαιδευτική, επαγγελματική και κοινωνική αρένα.

Οι μαθητές που χωρίζονται σε διαφορετικές κατηγορίες, σε αυτούς της «υψηλής τροχιάς» και σ' αυτούς της «χαμηλής», αποδίδουν διαφορετικά, ανάλογα με τις προσδοκίες που έχουν γι' αυτούς οι δάσκαλοι και οι γονείς τους.

Έρευνες έχουν αποδείξει ότι διαφορετική απόδοση δεν οφείλεται σε διαφορές όπως ο δείκτης νοημοσύνης, η κοινωνική τάξη ή η φυλή, αλλά στην διαφορετική αντιμετώπιση που είχαν οι μαθητές από το σχολικό τους περιβάλλον.

Και πώς γίνεται συνήθως η κατηγοροποίηση των μαθητών; Το σχολείο χαρακτηρίζει ικανό έναν μαθητή που έχει καλή επίδοση στα μαθήματα, που συμμορφώνεται πιστά στους κανόνες που το ίδιο το σχολείο δέτει και δείχνει τον δεόντα σεβασμό προς τους ενήλικους.

Σε αντίθεση, μη ικανός είναι ο μαθητής που παρουσιάζει προβλήματα εκπαίδευσης, αλλά και συμπεριφοράς.

Με τον τρόπο δηλαδή που είναι οργανωμένο το σχολείο, δημιουργεί μια συγκεκριμένη εικόνα για το ποιός είναι ο «ικανός» μαθητής σύμφωνα με τα πρότυπα εκείνων που ελέγχουν την εκπαίδευση. Είναι εύκολο λοιπόν να καταλάβει κανείς, γιατί οι μαθητές που τοποθετούνται στην κατηγορία της «χαμηλής τροχιάς», χάνουν την εκτίμηση για τις ικανότητές τους και προσπαθούν να πετύχουν κάποια αναγνώριση εμπλεκόμενοι σε αντικοινωνική συμπεριφορά.

Εξάλλου, το σχολείο λειτουργεί και σαν χώρος όπου οι μαθητές αποκτούν κύρος. Η ταυτότητα κάποιου μέσα στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και έξω από αυτό καθορίζεται από το σύστημα αξιών του σχολείου. Το σχολείο βραβεύει την ακαδημαϊκή ικανότητα, προσφέροντας μεγάλο κύρος στους μαθητές που δείχνουν αυτήν την ικανότητα.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, ότι οι υποकुλτούρες που παρουσιάζονται στα σχολεία, βασίζονται στο σύστημα της διαφοροποίησης των μαθητών σε «καλούς» και «κακούς». Ενώ η «καλοί» επιβραβεύονται και παροτρύνονται σε υψηλότερους και κοινωνικά αποδεκτούς στόχους, οι «κακοί» απομονώνονται, αποστερούνται το επιθυμούμενο «κύρος» τους και οδηγούνται σε πράξεις εγκληματικές, προσπαθώντας έτσι να αντισταθμίσουν την κοινωνική αναγνώριση.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μέχρι τώρα τα σχολεία δεν έχουν χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά ως μέσα για την πρόληψη της εγκληματικότητας. Ίσως γιατί πολλές ευρέως διαδεδομένες θεωρίες υποστηρίζουν ότι η εγκληματικότητα οφείλεται ή σε γυχογενείς παράγοντες είτε στις διαφορές των

κοινωνικών τάξεων. Παράγοντες δηλαδή τελείως έξω από τον έλεγχο του σχολείου. Ακόμα, έρευνες που έγιναν σε μεγάλη κλίμακα, έδειξαν ότι η σχολική εμπειρία έχει μικρή επίδραση στο μαθητή αν συγκριθεί με τους παράγοντες της οικογένειας.

Παρόλα αυτά, οι σύγχρονα διαμορφωμένες αντιλήψεις έχουν αναγνωρίσει την σπουδαιότητα της συνύπαρξης στην εκπαίδευση νέων που έχουν επιδείξει αντικοινωνική συμπεριφορά με μαθητές μη αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Δυστυχώς, όμως, όπου έχει εφαρμοστεί αυτό, διαμορφώθηκε πάλι το σύστημα της διαφοροποίησης στους «καλούς» και «κακούς» μαθητές, πράγμα που μάλλον έβλαψε, παρά οφέλησε τους «προβληματικούς μαθητές».

Μια μέθοδος πρόληψης που έχει εφαρμοστεί πειραματικά σε ορισμένα σχολεία είναι το «εναλλακτικό» σχολείο, όπου φοιτούν αποκλειστικά νέοι με προβληματική συμπεριφορά. Το πρόγραμμα σ' αυτά τα σχολεία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο να προσφέρει στους μαθητές, που μέχρι τότε είχαν μόνο αποτυχίες, θετικές εμπειρίες επιτυχίας, μέσα από εξατομικευμένη κριτική και οδηγίες. Επίσης, η προσπάθεια επεκτείνεται στο να δοθεί στους μαθητές αυτούς κοινωνική υποστήριξη από δεκτικούς και ζεστούς δασκάλους.

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, η σχολική επιτυχία και συγχρόνως η κοινωνική υποστήριξη θα τονώσει την αυτοεκτίμηση του μαθητή και θα μειώσει την πρόκληση για αντικοινωνική συμπεριφορά, εντείνοντας τους κοινωνικούς περιορισμούς που θα διαμορφωθούν μέσα από τη σωστή εκπαίδευση.

Παρόλο που η μελέτη αυτή απέτυχε στο να συνενώσει τους «προβληματικούς» με τους «κανονικούς» μαθητές, βοήθησε στο να υποστηρίξει τη θεωρία ότι ένα αναθεωρημένο εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να δέσει τις βάσεις για την ακαδημαϊκή επιτυχία των μαθητών και να μειώσει την τάση για εγκληματική συμπεριφορά.

Ακόμα, η μελέτη απέδειξε ότι μια μικρή τροποποίηση της σχολικής εμπειρίας, μπορεί να επιδράσει αποφασιστικά στην επιτυχία του μαθητή στην αυτοεκτίμησή του και στη σχέση του με την εγκληματικότητα, ανεξάρτητα από παράγοντες όπως η οικογένεια, το I.Q και η κοινωνική τάξη.

Το αρνητικό σημείο του συστήματος αυτού είναι ότι διατηρεί τον διαχωρισμό σε «καλούς» και «κακούς» μαθητές και στερεί τους δεύτερους από την ικανότητα να ανταγωνισθούν τους πρώτους όχι μόνο στην σχολική επίδοση, αλλά στην κοινωνική ζωή και στην επαγγελματική σταδιοδρομία.

Ο κίνδυνος εδώ, βρίσκεται στο ότι ο διαχωρισμός αυτών των μαθητών στιγματίζει τους «κακούς» και για όλη την υπόλοιπη ζωή τους και ότι η αξία των δικών τους σπουδών θεωρείται κατώτερη απ' αυτή των «τυπικών» σχολείων, κλείνοντάς τους έτσι την πόρτα στον επαγγελματικό τομέα.

Μια άλλη στρατηγική με καλύτερη επίδραση είναι αυτή που διατηρεί όλους τους τύπους των μαθητών στο ίδιο πρόγραμμα εξατομικεύοντας με τις ανάγκες τους, αλλά προσφέροντάς τους τις ίδιες ευκαιρίες για μάθηση και για επαγγελματική αποκατάσταση.

Οι πρωτοπόροι που μελέτησαν το σύστημα αυτό όπως ο Brookover (1978 και 1979) και ο Edmonds (1979) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι μπορεί να υπάρξει ένα αποτελεσματικό σχολείο. Τα κύρια χαρακτηριστικά ενός τέτοιου σχολείου είναι: Μια σωστή διοικητική υπηρεσία, μια ατμόσφαιρα τάξης που καθοδηγεί στην μάθηση, υψηλές προσδο-

κίες για την επίδοση των μαθητών, έμφαση στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων και συχνή επισκόπηση της προόδου κάθε μαθητή.

Δυστυχώς, αυτά τα στοιχεία πολλές φορές δεν εφαρμόστηκαν ή δεν συνδυάστηκαν σωστά, ή ακόμα, παρερμηνεύθηκαν, με αποτέλεσμα να θεωρείται αποτελεσματικό το σχολείο που μαθαίνει στα παιδιά καλή ανάγνωση ή αριθμητική. Παραγνωρίστηκαν δηλαδή όλα εκείνα τα στοιχεία, όπως η ανάπτυξη της δημιουργικής σκέυης, η ικανότητα για διάλογο, ή οι αθλητικές δραστηριότητες, που αναπτύσσουν την προσωπικότητα πολύπλευρα και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την επικοδομητική ένταξη στην κοινωνία.

Το κύριο σημείο στη μέθοδο αυτή του αποτελεσματικού σχολείου, είναι ότι οι μαθητές δεν διαχωρίζονται, έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στην μάθηση και στην απόκτηση ικανοτήτων και συγχρόνως δεν κλείνονται οι επαγγελματικές ευκαιρίες για τους μαθητές που έχουν την ταμπέλα του «κακού».

Ο παράγοντας-κλειδί της στρατηγικής αυτής για την πρόληψη της εγκληματικότητας είναι η ικανότητα που αποκτά ο μαθητής να μετατρέγει τις δεξιότητες και το κύρος που απέκτησε στο σχολείο, σε δραστηριότητα και επιτυχία στον τομέα της απασχόλησης.

Χωρίς αυτή την σύνδεση, το σχολείο θα παίζει ασήμαντο ρόλο στη ζωή των νέων. Το αποτέλεσμα βέβαια θα είναι η συνεχόμενη διαρροή νέων προς τα δικαστήρια.

Το αποτελεσματικό σχολείο, το σχολείο δηλαδή που μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις όλων των μαθητών και να μειώσει τον κίνδυνο της εμπλοκής τους σε εγκληματική συμπεριφορά, δημιουργείται:

- α. Με τον συνδυασμό των γνώσεων σχετικά με καθοδηγητικές και οργανωτικές πρακτικές.
- β. Συχνώνοντας αυτές τις πρακτικές σε συγκεκριμένα σχέδια εκπαιδευτικής τελειοποίησης.
- γ. Εκπαιδεύοντας κατάλληλα το προσωπικό του σχολείου, ώστε, να μπορεί να εφαρμόσει τις πρακτικές αυτές.
- δ. Τροποποιώντας κάθε χρόνο τα προγράμματα ώστε να αντανakλούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες των προηγούμενων ετών.

Με αυτό τον τρόπο όλοι οι μαθητές που φοιτούν στο σχολείο θα έχουν την ευκαιρία να πετύχουν και να αποκτήσουν ένα φάσμα δυνατοτήτων για την μετασχολική καριέρα.

Το αποτέλεσμα θα είναι ένας σεβαστά μικρότερος αριθμός νέων που μπαίνουν στο χώρο της εγκληματικής συμπεριφοράς.

Το επόμενο ερώτημα είναι κατά πόσο ο επαγγελματικός τομέας μπορεί να αναδιοργανωθεί έτσι ώστε να προσαρμόσει δίκαια τους σωστά προετοιμασμένους μαθητές από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, φυλές και εθνικές καταβολές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- AICHORD A (1955) *Wayward Youth*. New York: Meridian Books
 APPLE MW (1982) "Reproduction and contradiction in education" in MW Apple (ed). *Cultural and Economic Reproduction*. London: Routledge and Kegan Paul
 BERG I (1971) *Education and Jobs*. Boston: Beacon Press
 BOURDIEU P and Passeron JC (1977) *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage

- BOWLES S and GINTIS H (1976) *Schooling in Capitalist America*. New York: Basic Books
- BROOKOVER WB et al (1978) "Elementary school social climate and school achievement". *Amer Educational Research J* 15:552-565
- BROOKOVER WB et al (1979) *School Social Systems and Student Achievement: Schools Can Make a Difference*. New York: Praeger.
- BURT C (1938) *The Young Delinquent*. England: Univ of London Press.
- CHOBOT RB and GARIBALDI A (1982) "In school alternatives to suspension: a description of ten school districts progress". *Urban Rev* 14:317-336
- CICOUREL A and KITSUSE J (1963) *the Educational decision makers*. New York: Free Press
- CLOWARD RA and OHLIN LE (1960) *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*. New York: Free Press
- COHEN A (1955) *Delinquent Boys*. Glencoe IL: Free Press
- COLEMAN JS (1961) *The Adolescent Society*. New York: Free Press
- COLEMAN JS et al (1966) *Equality of Educational Opportunity*. Washington, DC: Government Printing Office
- DEAL T and NOLAN R (1978) *Alternative Schools*. Chicago: Nelson Hall
- EDMONDS R (1979) "Effective schools for the urban poor". *Educational Leadership* 37:15-29
- GOLD M and MANN D (1983) "Alternative schools for troublesome youth" *Urban Rev* 14:305-316
- GOODLAND J (1984) *A Place Called School*. New York: McGraw-Hill
- GORDON CW (1957) *The Social System of the High School*. Glencoe IL: Free Press
- GROSSBARD A (1962) "Ego deficiency in delinquents" *Social Casework* (April): 71-78
- HATHAWAY S and MONACHES ED (eds) (1953) *Analyzing and Predicting Juvenile Delinquency with the Monnesota Mutliphasic Personality Inventory*. Minneapolis: Univ of Minnesota Press
- HARGREAVES DH (1967) *Social Relations in a Secondary School*. New York: Humanities Press
- HERSCHI T (1969) *Causes of Delinquency*. Berkeley: Univ of California Press
- JENCKS C et al (1972) *Inequality: A Reassessment of the Effects of Family and Schooling in America*. New York: Basic Books
- JONES J et al (1972) "Increading the gap". *education and Urban Society* 4:339-349
- KELLY DH (1978) *How the school Manufactures Misfits*. South Pasadena: Newcal publications.
- KELLY DH and PINK WT (1973) "School commitment, yoth rebellion and delinquency". *Criminology* (February): 473-485
- LEMERT EM (1967) *Human Deviance, Social Problems and Social Control* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- MacKENZIE DE (1983) "Research for school improvement: an appraisal of some recent trends". *Educational Researcher* 12:5-17
- MERTON RK (1968) *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press
- MILLER WB (1958) "Lower class culture as a generating milieu of gang delinquency". *J of Social Issues* XIV: 5-19
- NEWMAN FM (1981) "Reducing alienation in high schools: implications of theory". *Harvard Educational rev* 51:546-564
- OGBU J (1974) *the Next Generation*. New York: Academic Press
- OGBU J (1978) *Minority Education and Caste: The American System in Cross-Cultural Perspective*. New York: Academic Press
- PEARL A (1972) *The atrocity of Education*. St. Louis: New Critics Press.
- PINK WT (1978) "Rebellion and success in the high school" *Contemporary education* 49:78-84
- PINK WT (1982a) "Academic failure, student social conflict and delinquent behavior". *Urban rev* 14:141-180
- PINK WT (1982b) "The school princial and school climate: effects on disruption and academic performance". In: Noblit G and Hohnson B (eds). *the Principal and School Desegregation: An Anthology of Interpretive studies*. Springfield IL. Chalres C Thomas

- PINK, WT (1983) "Translating the literature on effective schools into practice: some words of caution". Presented at the AESA meetings. November, Milwaukee, Wisconsin
- PINK WT (1984) "Creating effective schools: problems in translating the literature into practice". Educational Forum
- PINK WT and NOBLIT GW (1977) "The consequences of labeling in early adults careers". Education 98:32-40
- PINK WT and SWEENEY M (1978) "teacher nomination, deviant career lines and the management of stigma in the junio high school". Urban Education XIII: 361-380
- POLK K (1969) "Class, strain and rebellion among adolescents." Social Problems 17:214-223
- POLK K and PINK WT (1971) "Youth culture and the school: a replication" British J of Sociology (June): 160-171
- PLOK K and SCHAFER W (eds) (1972) Schools and Delinquency. Englewood Cliffs: Prentice Hall
- PURKEY SC and SMITH MS (1983) "Effective schools: a review". Elementary School. J 83:427-452
- REHBERG R and ROSENTHALL E (1978) Class and Merit int he American High School. New York: Longman
- REISS AJ.Jr (1952) "Social correlates of psychological types of delinquency". Amer Soc Rev (December): 710-718
- RIST R (1970) "Social class and teacher expectation". Harvard Educational rev 49:411-451
- RIST R (1978) The Investible Children: Social Integration in American Society. Cambridge: Harvard Yniv Press
- ROSENBAUM JE (1976) Making Inequality. New York: Hon Wiley
- ROWAN B et al (1983) "Research of effective schools: a cautionary note". Educational Researcher 12:24-31
- RUTTER M et al (1979) Fifteen Thousand Hours. Cambridge. Harvard Univ Press
- SCHAFER W and OLEXA C (1971) Tracking and Opportunity. Scranton PA: Chandler
- TOBY J (1957) "The differential impact of family disorganization". Amer Soc rev (October: 505-512
- TOBY J and TOBY M (1962) "Low school status as a predisposing factor in sub-cultured delinquency". New Brunswick: Rutgers University (mimeo)
- WILLIS PE (1977) Learning to Labour. Farnborough, England: Saxon House
- Young J and Whitty G (eds) (1977) Society, State and Schooling. Guildford, England. Falmer Press
-